

Nr 107.

Ankom till Riksdagens kansli den 9 maj 1912 kl. 9 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utgifvande af en ny upplaga af handboken »Sveriges land och folk» jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e Afd.)

I en den 19 april 1912 till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (nr 223) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att för utgifvande ånyo af handboken »Sveriges land och folk» i en svensk och en engelsk upplaga å extra stat under riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1913 bevilja ett anslag å 20,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1912 af nämnda anslag disponera 10,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till det åberopade statsrådsprotokollet.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två lika lydande motioner, väckta den ena (nr 108) inom Första kammaren af herr *A. Antonsson m. fl.* och den andra nr 321 inom Andra kammaren af herr *K. A. Tengdahl m. fl.*, däri hemställts, att med anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 223, för utgifvande ånyo af handboken »Sveriges land och folk» i en svensk, en tysk och en engelsk upplaga, å extra stat under riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1913 måtte beviljas ett anslag å 20,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1912 af nämnda anslag disponera 10,000 kronor.

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 6 saml. 68 häft. (Nr 107.)

Till stöd för sin ifrågavarande hemställan hafva motionärerna an-
fört följande:

»Kungl. Maj:ts proposition nr 223 angående en ny upplaga af handboken »Sveriges land och folk» är ägnad att hälsas med glädje såsom ett mycket betydelsefullt steg för spridande af kunskap om vårt land både inom Sverige och utom våra gränser. Vid genomläsning af propositionen och särskildt af de däri refererade yttrandena från kommerskollegium, handelshögskolans lärarråd och Baltiska utställningens styrelse, väntar man emellertid, att densamma skall utmynna i ett förslag om ej blott en svensk och en engelsk, utan äfven och kanske ej ens i sista rummet af en tysk upplaga. Härför synes nämligen tala alldeles särskildt starka skäl.

Till en början märkes, att liksom handboken första gången utkom till en utställning, den i Paris 1900, så får dess förnyade utgifvande just nu en särskild betydelse med hänsyn till den för år 1914 beslutade Baltiska utställningen i Malmö. Denna särskilda anledning föranledde förra gången en för Parisutställningen afsedd upplaga på franska, och på samma sätt måste det tydligen vara af vikt, att Baltiska utställningen erhåller en för densamma lämpad upplaga. Att en sådan upplaga i främsta rummet bör vara tysk, kan näppeligen bestridas.

Därtill kommer att, om en tysk upplaga nu ej kommer till stånd så skulle tyskan blifva det enda af de tre världsspråken, på hvilket en handbok öfver Sverige icke någonsin varit offentliggjord. Att båda gångerna efter hvarandra utesluta ett af de tre världsspråken kan ej anses lämpligt, och allra minst synes det böra ske i afseende på tyskan, då våra kulturella förbindelser med detta land äro synnerligen starka.

Särskildt vilja vi fästa uppmärksamheten på betydelsen af en tysk upplaga för kännedom om Sverige bland de bredare lagren i vårt stora södra grannland. Representanterna för de stora folkliga sammanslutningarna, som nu betyda mer än någonsin förr i tidens politik, äro i högre grad än andra i behof af framställningar på sitt eget språk, och vilja vi på detta område uppnå en rätt uppfattning af vårt land, betyder det därför mycket, att en tysk upplaga af handboken »Sveriges land och folk» finnes att tillgå.

Icke heller bör man alldeles förbise den internationella betydelsen af valet af upplagor. En fransk upplaga kan sättas i händerna på officiella representanter för alla länder, ty franskan är den officiella världens internationella språk. Men så är ej förhållandet med engelskan, och om man utesluter den franska upplagan, synes det därför vara af ganska stor vikt, att man har upplagor på båda de andra hufvudspråken.

Hvad beträffar de särskilda kommersiella synpunkterna, som beaktats af handelsrådet, är det uppenbart, att upplagor för våra olika nya marknader, särskildt den sydamerikanska, den östeuropeiska och äfven den ostasiatiska, i och för sig voro mycket gagneliga. Men då det tydligen är uteslutet att publicera ett så stort arbete som det nu ifrågasvarande i den mängd upplagor, som härför skulle erfordras, måste man inskränka sig till att göra det tillgängligt på de världsspråk, som spela en roll på detta område. Sådana språk äro otvifvelaktigt både tyskan och engelskan, och såväl kommerskollegium som handelshögskolan ha fästat uppmärksamheten på betydelsen af en tysk upplaga för den östeuropeiska marknaden. För de öfriga rent kommersiella ändamålen finnas särskilda exportkalendrar, tryckta på alla eller nästan alla erforderliga språk.

Det framgår äfven af statsrådets och chefens för finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet, att det endast varit hänsyn till de ökade kostnaderna, som afhållit honom från att förslå flera utländska upplagor. Då de nu anförda skälen för en tysk upplaga förefalla oss mycket starka, ha vi emellertid ansett en sådan väl berättiga till den utgiftsökning, som däraf föranledes. Alla skäl tala för att nu på bästa möjliga sätt tillgodogöra sig de stora kostnader och arbete, som nedläggas på ifrågasvarande verk, och att samtidigt sörja för att dessa uppföringar komma till största möjliga nytta.

En kostnadsberäkning för en tysk upplaga kan ganska lätt uppgöras med ledning af de i propositionen meddelade uppgifterna.

Hvad först beträffar kostnaderna för tryckning, häftning och klichéer, upptagas de i aktiebolaget P. A. Norstedt & Söners i statistiska centralbyråns utlåtande refererade förslag till omkring 72,000 kronor för upplagor på tre språk. Då det vidare framgår af nämnda ämbetsverks yttrande, att motsvarande kostnader för två upplagor utgöra omkring 49,000 kronor, finner man, att en tysk upplaga skulle kräfva en extra kostnad under denna post af omkring 23,000 kronor. Härifrån afgå dock inkomsterna af försålda exemplar, hvilka säkerligen ej kunna beräknas till ett lägre antal än för den engelska upplagan eller omkring 100. Om därför afdrages 1,000 kronor, återstå omkring 22,000 kronor.

Därtill kommer emellertid andra utgiftsökningar. Öfversättningskostnaderna böra i hvarje fall ej blifva högre än för den engelska upplagan eller 3,000 kronor. Det för räkne- och korrekturbiträden anslagna belopp, 3,000 kronor, torde på sin höjd behöfva ökas med 1,000 kronor. Redaktörens arvode, i propositionen upptaget till 500 kronor i månaden för 20 månader, torde böra afrundas uppåt genom att räkna 2 års i

stället för $1\frac{2}{3}$ års arbete, alltså en ökning af omkring 2,000 kronor; sålunda för samtliga redaktionskostnaderna en ökning af omkring 3,000 kronor. Öfriga utgifter såsom arvoden för rådgivande specialister, författarearvoden, kostnader för fotografier, kartor och diagram behöfva tydligen ej ökas.

En på grundval af propositionens kostnadsförslag uppgjord beräkning torde alltså gifva följande resultat:

	Enligt Kungl. Maj:ts förslag.	Ökning för en tysk upplaga.	Summa.
Redaktionskostnad	kronor 15,000	3,000	18,000
Författarehonorar	» 5,000		5,000
Öfversättningsarvoden.....	» 3,000	3,000	6,000
Fotografier, kartor och diagram	» 1,000		1,000
Tryckning, häftning och klichéer	» 37,000	22,000	59,000
Diverse utgifter	» 400		400
Summa kronor	61,400	28,000	89,400

Ehuru det totala anslagsbeloppet sålunda synes böra ökas med omkring 28,000 kronor till i rundt tal 90,000 kronor, torde det icke häri föreligga någon anledning att öka anslaget för år 1913 utöfver det af Kungl. Maj:t äskade beloppet 20,000 kronor. Det återstående beloppet, 70,000 kronor, skulle alltså beviljas på 1914 eller möjligen på 1914 och 1915 års riksstater.

Af de tre föreslagna upplagorna torde den svenska och den tyska först behöfva sättas i arbete, så att i hvarje fall dessa båda upplagor, med hänsyn till den Baltiska utställningen, föreligga färdiga senast i början af år 1914.»

Utskottets
yttrande.

Af den i ämnet förebragta utredningen, som tillkommit på grund af en utaf 1910 års Riksdag därom gjord framställning, har riktigheten af Riksdagens då gjorda uttalande om önskvärdheten af, att en ny upplaga af ifrågavarande handbok blefve utgifven, blifvit till fullo bekräftadt i det att de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, alla varit ense om behofvet af en dylik upplaga. Beträffande frågan, i hvad mån handboken borde genom öfversättning till främmande språk göras tillgänglig jämväl för utländsk publik, har däremot rådt någon menings-
skiljaktighet. Jämväl utskottet har i detta afseende hyst någon tvekan. Utskottet har nämligen, i betraktande af de därmed förbundna kostnaderna, ansett sig böra utgå därifrån, att editioner på främmande språk

borde komma till stånd allenast i den mån och i den omfattning som ett spridande till utlandet af denna handbok kunde sägas vara af en verklig nationalekonomisk betydelse för vårt land. Att den delen af handboken, som innehåller ekonomiska och statistiska uppgifter, skulle kunna få en sådan betydelse i de länder, som äro af någon större vikt för vår handelsomsättning, lärer väl vara sannolikt, ehuru utskottet för sin del icke kunnat undgå att finna, att ett direkt befordrande af densamma torde ske på helt andra vägar och med andra medel. En betydelse i sådant afseende lärer väl däremot icke kunna förknippas med den rent kulturella delen af handboken. Fråga har därför uppstått, huruvida sistnämnda del af handboken öfverhufvud taget borde till främmande språk öfversättas. Någon bestämd ståndpunkt i detta afseende har utskottet dock icke ansett sig böra intaga.

Under förutsättning att ofvan anförda synpunkter i afseende å editionens omfattning tagas under öfvervägande, innan arbetet påbörjas, finner utskottet sig icke hafva något att erinra mot handbokens utgifvande på engelska språket, hvilket i nu berörda afseende torde äga den största betydelsen för vårt land.

Med hänsyn till det tyska språkets stora användning vid den osteuropeiska marknaden har utskottet under enahanda förutsättning ansett sig kunna tillstyrka jämväl motionärernas förslag om handbokens utgifvande äfven på detta språk. I sammanhang härmed torde få erinras, att vid frågan om handbokens utgifvande på tyska språket från skilda håll uttalats önskvärdheten af, att arbetet därmed påbörjades så tidigt, att den kunde, med hänsyn till den förestående Baltiska utställningen, vara färdig senast i början af år 1914. Vid sådant förhållande och då några särskilda skäl att ombestyrja den engelska upplagan före den tyska icke synts föreligga, har utskottet ansett sig kunna biträda det sålunda uttalade önskemålet under förutsättning, att arbetet därigenom icke så forceras, att upplagans omsorgsfulla utarbetande på grund där-af blifver lidande.

Mot de af Kungl. Maj:t framlagda kostnadsberäkningarna har utskottet icke funnit något att erinra. I fråga om kostnaderna för den tyska upplagan föreligga visserligen icke några exakta beräkningar, men då för dess utgifvande icke torde erfordras anvisande af några särskilda medel å 1913 års stat, isynnerhet som handel- och sjöfartsfonden torde, om och i den mån så skulle befinnas nödigt, kunna därför anlitas, innan frågan om ytterligare medel för handbokens utgifvande kan varda för Riksdagen framlagd, har utskottet icke ansett erforderligt att för närvarande närmare ingå på denna fråga.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med bifall till herr Antonssons m. fl. och herr Tengdahls m. fl. förenämnda motioner, för utgifvande ånyo af handboken »Sveriges land och folk» i en svensk, en tysk och en engelsk upplaga å extra stat under riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1913 bevilja ett anslag å 20,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1912 af nämnda anslag disponera 10,000 kronor.

Stockholm den 14 maj 1912.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hafva närvarit:

herrar *A. G. L. Billing, A. Ekman, greve F. Wachtmeister, O. Jonsson, A. N. Hahn, friherre J. T. Gripenstedt, greve P. O. L. Klingspor, friherre C. H. Falkenberg, friherre J. G. Beck-Friis, A. C. Lindblad, C. G. Ekman, F. Berglund, N. O. Bruce, A. Wiklund, H. Andersson, F. W. Thorsson, C. Persson, K. V. Rydén, J. A. Sjö, N. E. Lindberg, J. Ström, E. A. Nilson, J. Olofsson och J. Andersson* i Stårte.